

NIKOLA BATUŠIĆ

KONTURE NA STROZZIJEVU SPOMENIKU

PREMIJERE

PORTRET

FESTIVALI

RAZGOVOR I

POVODOM

OBILJETNICE

AKTUALNOSTI

VOJK

HISTORIJS

MEDIJ

TEORIJA

NOVI PREJEVODI

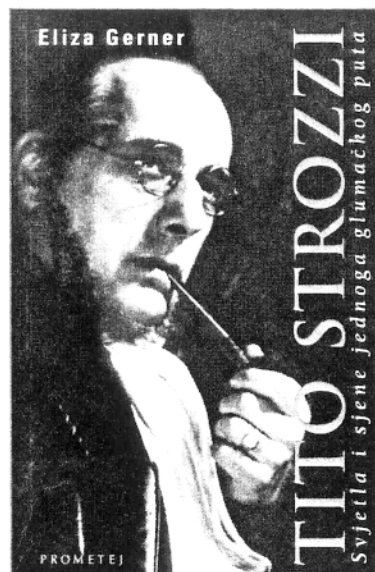
NOVE KNJIGE

DRAME

Eliza Gerner
*Tito Strozzi – Svjetla i sjene jednoga
glumačkog puta*
Prometej
Zagreb, 2004.

U svojih pet prethodnih samostalnih knjiga i u jednoj koju je napisala u koautorstvu s Milanom Arkom, Eliza Gerner nikada nije zaobilazila svoju veliku životnu i memoarsku temu koja se zove *Tito Strozzi*. Nije, naime, tajila kako je od trenutaka najranije mladosti i u Somboru i u Zagrebu ostala fascinirana tom monumentalnom ličnošću hrvatskoga glumišta, pak je bilo samo pitanje vremena kada će joj posvetiti svoju novu knjigu. A ona je sada konačno pred nama u žanrovski nesvakidašnjem obliku – svojevrsnoj miksturi memoaristike i teatrološki relevantnih materijala potkrijepljenih dobrim izborom pouzdane dokumentarističke građe.

Promotrimo li ovu knjigu sa stajališta teatrologijske metodologije, a Eliza je Gerner vrsnoćom svojih prethodnih svezaka sama nametnula visoke kriterije koje moramo prizvati pri ocjeni svakoga od njezinih novih radova, autorica je u rekonstrukciji prvenstveno jedno-

ga kazališnoga, ali i onoga manje poznatoga, privatnoga, običnoga i svakidašnjega ljudskog života, upotrijebila, kako ih struka naziva, niz posrednih, odnosno neposrednih vrela za ponovnu uspostavu kazališnoga čina i njegovih izravnih odjeka u javnosti. Ona nam želi dočarati postaje, kako kaže – *jednoga glumačkog puta*, ali rezultati rekonstrukcije Strozzijeve umjetničke i životne staze, vidjet će se na kraju knjige, obilato nadmašuju prvotnu nakanu. Pomalja se iz nje ne samo Strozzi – umjetnik i čovjek nego se iz *lelujavih sjena*, kako bi rekao Goethe upravo u Strozzijevu prijevodu *Fausta*, oblikuju konture vremena u kojemu je živio i djelovao. A to je sedamdesetak prvih godina minologa stoljeća koje su u rasponu od političkih mijena do velikih umjetničkih postignuća na brojnim područjima obilježile povijest ovih prostora. Stoga ova knjiga nije samo životopis umjetnika, to je i portretna skica vremena u ko-

me je djelovao, ali i koje je svojim obilježjima i zakonitostima oblikovalo i njegov lik i stanice njegova životnoga itinerera.

Ova mozaikalno komponirana biografija počiva na dvama nosivim stupovima: na obiteljskoj i svakovrsnoj drugoj arhivskoj dokumentaciji koja je donijeta u izvornu obliku ili pak u autoričinoj sordiniranoj interpretaciji te na bogatoj teatrološkoj građi najrazličitijih obilježja. Prednjače ovdje, dakako, novinska izvješća, ali tu su i brojni drugi izvori koji Elizi Gerner služe za evokaciju minuloga kazališnoga čina. Neposredna i posredna rekonstrukcijska vrela spaja ona spretno koncipiranom memoarističkom poveznicom koja iz brojnih sastojaka tvori konačnu, preglednu, koherentnu i – što je najvažnije – nadasve čitku cjelinu. Na ponekima se pak stranicama ove knjige izvorno samo štura fakcija promiseće u šarmantno-privlačnu fikciju.

Tito Strozzi se, prividnoj fragmentarnosti ove knjige usprkos, na njezinu svršetku pomalja kao cjelovita kazališna osobnost golemih dimenzija, sazdana od niza svojih umjetničkih faceta, nerijetko osvjetljena i nemilosrdnim reflektorima vremena u kojemu je djelovao vrlo često i *protiv struje – à rebours*, kako glasi naslov jednoga slavnoga francuskoga romana. Gotovo dvije stotine kamencića ugradila je Eliza Gerner u ovaj Strozijev portret, jer knjiga koju čitamo sazdana je od upravo toliko mini poglavlja. A ona se u vremenskom luku protežu od Titova djetinjstva na uglu Zapadnoga perivoja, gotovo sučelice secesijskoj ljepotici na današnjemu Marulićevu trgu, gdje je, zajedno sa svojim tadanjim konškolarcem Miroslavom Krležom, doživljavao 1902. i 1903. u obiteljskom salonu Strozzijevih prve scenske uspjehe, pa sve do pozornice kazališta *Komedija*, odakle je, gotovo izravno, 1970. otišao u vječnost.

Na toj je stazi, pripovijeda i dokumentima podupire svoj put kroz Strozzijev život autorica, bilo uspona i padova, svijetlih i tamnih mjesta, mnogo pljeska, ali i nepravednih prešućivanja, objeda i ponižavanja, čak i prezrivo omalovažavanja. No, povijest, čini se, polagano ispravlja pogreške zlonamjernika ili posvemašnjih igno-

ranata. U kazalištu gdje mu nisu dopustili proslavu umjetničke obljetnice danas ipak stoji brončano Strozzijevo poprsje, jedna ugledna kazališna nagrada nosi njegovo ime, svojom najboljom dramom, *Zrinskim*, zastupljen je u reprezentativnoj kolekciji *Pet stoljeća hrvatske književnosti*, jedan su znanstveni skup i zbornik posvećeni osvjetljavanju brojnih aspekata Strozzijeve umjetničke svestranosti, jedna, 2003. objavljena i nedavno nagrađena, uzorna monografija kontekstuiraju njegovu redateljsku poetiku u hrvatski i europski inscenatorski sustav – a najnovije djelo Elize Gerner još snažnije iscrtava konture na Strozzijevu spomeniku.

U posljednjih se petnaestak godina moglo razabrati kako se o Titu Stroziju može pisati iz različitih očista, osvjetljavajući brojne kreativne aspekte njegove svestrane umjetničke ličnosti. Vjerna tradiciji svoga pera, Eliza Gerner izabrala je, rekosmo, tehniku mozaika. Svi dijelovi njezine kompozicije gotovo su identičnih dimenzija, idealno se uzubljuju jedan u drugi, komplementarno se nadopunjavaju i međusobno dobro korespondiraju. A sve te odlike ostvaruju u konačnici smirujuću ravnotežu. Glumac ovdje ne potire redatelja, pedagog se ne suprotstavlja ravnatelju, dramatičar ne preteže nad prevoditeljem, a što mi se čini najbitnijim, umjetnik ne zastire obična čovjeka. Čovjeka koji je odvjetak slavne kazališne obitelji Strozzi, čovjeka koji znade strastveno voljeti, ali i plakati kada mu nanose nepravdu. Upravo takav Tito Strozzi izlazi pred nas sa stranica ove knjige u kojoj njezina autorica, ma koliko to nastojala zatamiti, ne može, a mjestimice čak i ne želi prikriti, kako je jednom važnom životnom i umjetničkom dionicom Strozzijeva puta prohodila u neposrednoj blizini onoga koji joj je u svakome trenutku bio i putovodom.